

Руслан СТЕЦИК

В попередніх номерах журналу «Слово» мова йшла про т. зв. «хорову молитву». Там я зосереджував свою увагу на спільнотному вимірі молитви, порівнював храмову молитву до специфіки хору, в якого все зосереджено на гармонії, злагоді, єдності. Тепер я б хотів дещо поглибити цю тему, конкретизуючи її. Далі вестиму мову про спів, але в трохи іншому контексті – контексті «Живої Парафії». Тут я маю на увазі місце співу в Літургійному житті Церкви і участь людей в ньому.

Всі ми ходимо до церкви. Хтось щонеділі, а дехто навіть кожного дня. У храмі нас неодноразово захоплювала дивна храмова символіка, де все оповите таїнством, сакральністю, містерією... Перед нами постають ікони, які споглядають на нас, запрошуючи до себе – в Божественне Троїчне Життя. Нас не перестає дивувати дивовижна архітектура храму, яка нагадує корабель, що по хвилях земного життя прямує до Вічності. А хоругви, священнича одежа, запах кадила і ще багато-багато іншого... Бачимо, що в храмі все не так, як у повсякденному житті, все по-іншому. Перебуваючи в храмі, споглядаючи весь цей Божественний символізм, інколи забуваєш, чи ти на Небі, чи на землі. Так стає добре і легко на душі, адже ми занурюємося у таїнство Пресвятої Тройці, у Божественне Життя.

Щоб почерпнути чогось із цього Таїнства, потрібна одна умова, – ввійти туди, тобто зробити крок назустріч. Церковне життя, за своїм визначенням, не може бути пасивним, бо сама суть Церкви полягає у зібрані довкола Христа, де кожен приймає активну участь, і де не може бути пасивних людей. Кожна парафія – це маленька клітина великого організму під назвою Вселенська Церква, яка містично являється Тілом Христовим. Життєдайність кожної клітини впливає на весь організм. В цьому сенсі кожна громада повинна бути «живою», динамічною та активною. Напевно, всім є добре відомим поняття «Живої парафії», затверджене Синодом УГКЦ. «Жива парафія» – це програма нашої Церкви, спрямована на поглиблення, пожвавлення і оновлення життя на парафіях.

Щоб почати оживляти парафіяльне буття, найперше слід звернути увагу на молитву. Знаємо, що в нашій Київській Традиції молитва, славослов'я завжди супроводжувалися піснеспівом. Наша культура дуже багата на піснеспіви, гімни, духовні пісні тощо. І це не дивно, адже спів в українському народі є у крові. Україна дійсно співоча нація, і про це знає увесь світ. Проте чимало наших людей хворіє на «недугу», яку добре характеризує знана усім приказка: «Моя хата скраю, я нічого не знаю». Така ментальність десь вплинула і на церковне життя. Велика проблема настає тоді, коли храм стає середовищем пасивних і байдужих людей. Тоді до церкви люди приходять просто постояти, поговорити, послухати гарний хор і не більше. Можливо, могло б і так бути, мовляв, добре, що люди, хоч прийшли. Але виникає питання, а де ж молитва? Тільки прийти до церкви і постояти – цього недостатньо. Потрібне щось більше, вищий рівень, а саме – конкретна участь, тобто молитва.

І в цьому нам на допомогу приходять спів. У храмі спів відіграє колосальну роль. Через нього ми возносимо наше славослов'я, яке підіймається голосами преподобними до Всевишнього. Вже став крилатим вислів: «Хто співає, той молиться подвійно». На жаль, мало хто це розуміє. І ми дуже часто можемо спостерігати, наскільки людині буває нудно на Літургії. Вона переступає з ноги на ногу, позіхає, подивляється на годинник тощо. Їй стає нецікаво, вона просто мучиться. Але Бог дбає про таку людину і дає вихід із ситуації. Щоб не сумувати, Він пропонує можливість людині себе чимось зайняти. Прекрасно знаємо, щоб не нудьгувати, потрібно працювати. Тому на Літургії, а особливо на інших Богослужіннях – Вечірній, Утрені, Часах, потрібно «працювати», тобто бути активним у молитві, молитися разом. Зазвичай, картина наступна – співає лише священник і дяк, а всі інші чомно слухають, розглядаючись довкола. Однак ми повинні розуміти, що так не повинно бути, тому що в церкві всі моляться, а не лише дві людини. Якраз перші потребують набагато більше молитви, ніж останні. І тут немає нічого дивного, адже священник і дяк залучені весь час, тим самим моляться багато. Проте простим вірним, які приходять нерегулярно, молитва якраз є необхідною. Щоб бути активним, не потрібно знати вищої математики чи високих матерій, а просто взяти книжку і читати. Тут нічого складного, читати всі вміють. Всього лише потрібно слідкувати за тим, що правиться, і, по можливості, допомагати дякові співати. Спочатку вслухатися, вивчати наспіви, а вже згодом включатися в процес. Тоді молитва буде йти набагато цікавіше. Принаймні ми будемо знати, що відбувається, як правиться те чи інше Богослужіння. Ми почнемо вдумуватися у зміст молитов. Нарешті ми почнемо по-справжньому молитися. Не забуваймо, що Літургія перекладається з грецької мови як «спільна справа». Не двох чоловік і пасивної «масовки», але всіх людей. Чим більше залучено учасників, тим Літургія стає повнішою та довершеною. Звичайно, що не всі можуть і вміють співати, і це закономірно, але слідкувати за текстом може кожен. Тому для молитви у храмі, для «живої» молитви не потрібно багато. Найперше – бажання молитися і трохи зусиль. Інакше молитва перетвориться на нестерпне, нудне стояння і марну трату часу.

Тепер я б хотів звернутися до тих, хто може співати. Звичайно, що зразком співу в церкві має бути хор, який ніби уособлює собою чини небесні. Він покликаний мелодійно вести молитву, показуючи приклад для наслідування всім іншим вірним. Сумно, коли на парафії бачиш таку картинку, що внизу, у храмі вірних, немовби причаївшись, стоять люди з гарним голосом, хорошими задатками, музичною освітою, а то інколи й вищою. Священик вже втомлюється щонеділі повторювати запрошення обдарованим вірним, щоб не соромилися чи не лінувалися, а йшли у хор співати, допомагаючи своїм талантом парафіяльній спільноті. Пояснення можуть бути різними... Деколи музиканти страждають «зірковою хворобою» і не хочуть «принизити» себе співом у «непрофесійному» (на їх думку) церковному хорі. Дехто співає лише за гроші і свій талант продає... Таким слід пам'ятати, від кого вони отримали свій «неоцінений» талант і кому мають його повернути. Напевно, притчу про таланти знають усі. Що сталося зі слугою, який закопав талант...? Богові потрібно віддавати Боже. Справжнім показником молитви в церкві є те, що кожен робить свою справу. У спільну справу кожен додає свою, в міру своїх талантів, особливу лепту. Хто цього не робить, той поза спільнотою, той не молиться або молиться нещиро.

Тому, дорогі читачі, запрошую всіх вас до «живої», літургійної молитви. Щоб кожен приймав участь у молитві, тим самим будучи учасником Царства Божого. Кожен в міру свого знання і хисту нехай служить Богові, як тільки може, і тоді наша молитва буде вислухана. Не так важливо, чи ми музиканти, чи ні, співати на молитві можемо всі. Найголовніше, щоб цей спів йшов від серця. Тоді таку молитву Бог вислухає, а до церкви ми приходитимемо не як на каторгу, але як на велике свято, де почуватимемося найщасливішими у світі.

Руслан СТЕЦИК Співайте Богові нашому, співайте! //СЛОВО № 3 (59) 2014, с.14-15